

Su kanatlılarından en önemlileri kaz ve ördektir.

Kaz

Çizelge: Kazların Zoolojik Sınıflandırılması

Aves (Kuşlar)	
Takım	Anseriformes(Kazısılar)
Familya	Anatidae (Ördekgiller)
Alt Familya	Anserinae
Cinsler	Anser, Branta,Chen, Cereopsis, Cnemiornis, Alopechen
Tür	Anseralbifrons (Sakarca kazı) Anseranser (Boz kaz) Ansercygnoides (Çin kazı) Anserindicus (Hint kazı)

Ördek

Bilimsel sınıflandırma

Âlem:	Animalia
Şube:	Chordata
Sınıf:	Aves
Takım:	Anseriformes (Kazsılar)
Familya:	Anatidae (Ördekgiller)
Cins:	Anas
Tür:	<i>A. platyrhynchos</i>

İkili adlandırma

Anas platyrhynchos

Linnaeus, 1758

Alt türler

- *A. p. platyrhynchos* (Bayağı yeşilbaş)
- *A. p. conboschas* (Grönland yeşilbaşı)
- *A. p. diazi* (Meksika ördeği)

Ördek

- ❑ Çiftlik ördeklerinin çoğunun kökenleri, en az 4000 yıl önce Güneydoğu Asya'da evcilleştirilen yeşilbaş ördeğe (*Anas platyrhynchos*) dayanmaktadır.
- ❑ Dağılımları tavuklara göre daha yereldir ve bol su bulunan bölgelerde çok daha fazladır. Özellikle Bangladeş, Çin ve Güneydoğu Asya'da çok sayıdadırlar, ancak Mısır, Nijerya ve Avrupa'nın çoğunda, özellikle batı Fransa'da da popülerdirler.
- ❑ Irklar, bölgeye ve et, yumurta veya tüy üretimi için özel olup olmadıklarına veya çok amaçlı olup olmadıklarına bağlı olarak büyük ölçüde değişir.

- ❑ Ördekler karma çiftliklerde tutulan az sayıdaki kuştan, pirinç hasadının ardından çeltik tarlalarını temizlemek için taşınan geniş sürülere kadar çok çeşitli üretim sistemlerinde yetiştirilirler.
- ❑ 2017 yılında dünya çapında tutulan 1.15 milyar ördekten (Anas spp.) 1.0'milyarı (yüzde 88) Asya'da bulunmaktaydı. En büyük ördek popülasyonları Çin, Vietnam, Bangladeş ve Endonezya'da bulunmaktadır.

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü, 2019 yılında dünyada kesilen ördek sayısının 6,42 milyar ulaştığını tahmin etmektedir. Asya, ördek üretiminde % 82,2'lik payla önde gelen kıtadır ve onu % 12,4 ile Avrupa takip etmektedir.

Kazların Genel Özellikleri

- Çok zekidirler, kolayca öğrenirler ve iyi bir hafızaya sahiptirler.
- Selüloz içeriği yüksek yemleri tüketebilmektedir.
- Bazı ırklar yabancı otları tüketerek tarlanın temizlenmesine yardımcı olur.
- Sert hava koşullarına dayanıklıdır.
- Hastalıklara dayanıklıdır.
- Barınak gereksinimi azdır.
- Besi kabiliyeti yüksektir.
- Kazların en önemli verimleri arasında et, karaciğer ve tüy gelmektedir. Bunun yanı sıra yumurta verimi ve yağı da önemlidir.

- **Irklara göre deęişmekle birlikte kazlar bir sezonda 15-60 adet yumurta verebilmektedirler.**
- **Kazların yumurta verimi Ocak-Şubat ayında başlar ve Haziran-Temmuz aylarına kadar devam eder. Bu periyot irklara göre değişmekle birlikte yaklaşık 130 gün sürer.**
- **Yumurtaların ağırlıkları 200 grama kadar çıkabilmektedir Kaz yumurtalarının kuluçka süresi irklara göre 28 ile 35 gün arasında değişir.**
- **Kazlarda ortalama döllülük oranı % 60-90, kuluçka randımanı % 50-90 arasında değişmektedir.**

Ördeklerin Genel Özellikleri

- Her şeyden önce ördek halkımıza yabancı olmayan bir türdür. Ülkenin kırsal alanlarında eski yıllardan beri az da olsa üretimi ve tüketimi yapılmaktadır.
- Bir çok tavuk hastalığına karşı dirençli olup sık aşılama yapmak gerekmez.
- Bir çok türe göre olumsuz çevre koşullarına daha dayanıklıdır.
- Çok basit sığınak ve bakım koşullarına gerek duyulur.
- Selüloz içeriği yüksek yemleri tüketebilmektedir.
- Bölgedeki böcek, sinek ve sinek larvaları ve fasciola hepatica adlı bir parazitin ara konakçısı olan bir tatlı su salyangozunu yok ederek dolaylı bir katkı sağlamaktadır.
- Et, yumurta, karaciğer, tüy gibi bir çok ürününden yararlanır.

Önemli Kaz Irkları

Evcil Kazların İki Ana Soyu Vardır.

1. Avrupa orjinli yabancı Greylag kazı (Anser Anser)
2. Asya orjinli olup yabancı Swan kazından (Anser Cygnoides) gelmiştir.

Emden

- Orijinini Almanya'nın Hannover şehrinden alan ağır cüsseli bir kaz ırkıdır.
- Yumurta verimi 30-40 adettir.
- Beyaz olan tüyleri diğer kazların tüyelerinden daha değerlidir.

Toulouse

- Toulouse kaz ırkı Fransa'dan orijin alan ağır cüsseli kaz ırkıdır.
- Yaklaşık 35-50 adet yumurta.
- Yumurta veriminin yanı sıra güzelliği ve eti için yetiştirilen bir ırktır.

Pilgrim

- Pilgrim Amerikan kaz ırklarından biridir.
- Yıllık yumurta verimi 35-45 adettir. Erkekler ortalama 6 kg, dişler ise 5 kg'dır
- Cinsiyet, yumuşak ya da kaba tüylerinin renklerine bakılarak tayin edilebilir.

Çin Kazı

- En küçük ve en çekici ırklardan biridir.
- Çin'den orijin alan bu kaz ırkının kahverengi veya gri ve beyaz olan varyeteleri vardır.
- Irklar arasında en yüksek yumurta üretimine sahiptir ve bir yumurta sezonunda 60'dan daha fazla yumurta verir.
- Vahşi kaza benzetildiğinden dolayı eti bazı insanlar tarafından tercih edilmektedir.

Şekil 1. Türkiye’de yetiştirilen kaz varyeteleri, beyaz (1), beyaz-alaca (2), gri (3), siyah (4)

Tablo 1. Türkiye’de yetiştiriciliği yapılan yerli genotip kaz varyeteleri

Varyete	Renk	Ergin ağırlık (kg)		Özellikler
		Erkek	Dişi	
Beyaz Varyete	Lekesiz beyaz	4,5-6	4-5	Halk arasında yetiştiriciliği yaygındır
Alaca Varyete (Siyah-Beyaz)	Baş siyah, boyun ve göğüs beyaz, kanatların uç kısmı siyah	5-5,5	4,5-5	Beyaz varyetelere göre daha kaba yapıdadırlar
Gri Varyete (Kül Rengi)	Sırt ve kanat uçları koyu kahverengi, diğer kısımları örten tüyler gri (kül)	5	4,5	Canlı ağırlık ve görünüm olarak beyaz varyetelere çok benzerler
Siyah Varyete	Göğüs daha koyu, anüs çevresi beyaz	4,5	4	Diğer 3 varyeteden daha hafiftirler

Önemli Ördek Irkları

Pekin

- Et üretimi amacıyla ticari olarak en fazla kullanılan ırktır.
- Kökeni Çin'dir ama genetik ıslahı İngiltere ve Amerika'da yapılmıştır.
- Muskovi ve Aylesbury'den daha iyi yumurta verimine sahiptir.

Muskovi

- Brezilyadan köken alan bu ırk, 1560 da Avrupa'da evcilleştirilmiştir.
- Ördekten çok kazlara benzeyen özellikler göstermektedir.

Aylesbury

- İngiltereden köken alır.
- Ağır ırklardandır. Ergin ağırlık erkekte 4.5-5 kg, dişide 4-5 kg dır.
- Yılda 100 yumurta verir.

Indian Runner

- Hint adalarından (Malezya ve Çin) köken alır. Irk hemen hemen dik duruşlu olup koşar gibi yürümesiyle ün kazanmıştır.
- Kama şekilli gagası, tepesi yassı kafatası, yüksek yerleşimli ve tetikte gözlerle tipik, kendine has görünümlüdür.
- İnce, uzun ve zarif boyun hemen hemen vücut hattında taşınır.
- Yılda yaklaşık 300 ila 350 yumurta verirler

Khaki Campbell

- Orijinal olarak İngilterede Rouen erkeği ile Indian runner dişisinin melezlenmesiyle geliştirilmiştir.
- İyi bir etçi değildir.
- Koyu renk eti av kuşu lezzetindedir.
- Oldukça dayanıklıdır.
- Yılda yaklaşık 300 yumurta verir.
- Erkek 2.5, dişi 2 kg civarındadır.

